

NORGES HØYESTERETT

Den 14. februar 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-00331-A, (sak nr. 2011/1927), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Geir Fornebo)

mot

A (advokat Halvard Helle)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Kst. dommer **Arnesen**: Saken gjelder straffutmåling ved forbrytelse mot straffeloven § 229, der handlingen er begått etter ikrafttreddelsen av lov om endring i straffeloven 1902 mv. 25. juni 2010 nr. 46, hvor straffen for blant annet grov vold ble skjerpet.
- (2) I straffesak mot A avsa Ofoten tingrett 6. april 2011 dom med slik domsslutning:
 - ”1. **A, født 03.06.1991, dømmes for overtredelse av straffeloven § 229, første straffalternativ til en straff av fengsel i 60 – seksti – dager.**
 2. **A, født 03.06.1991, dømmes til å betale det offentlige sakens omkostninger med kr 2.000,-.”**
- (3) Nordland statsadvokatembeter anket dommen til Hålogaland lagmannsrett. Anken gjaldt straffutmålingen. A motanket. Motanken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og lovanvendelsen.

(4) Ved Hålogaland lagmannsretts beslutning 26. mai 2011 ble påtalemyndighetens anke over straffutmålingen henvist til ankeforhandling, mens As motanke ble nektet fremmet.

(5) Hålogaland lagmannsrett avsa 3. oktober 2011 dom med slik domsslutning:

”I tingrettens dom, slutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til 120 – etthundreogtjue – dager fengsel.”

(6) Nordland statsadvokatembeter har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen, og det er antydning at fengsel i seks måneder vil være en passende straff.

(7) *Mitt syn på saken*

(8) Grunnlaget for domfellelsen av A for overtredelse av straffeloven § 229 første straffalternativ er at han søndag 7. november 2010 rundt klokken 0200 i X i Y slo fornærmede, B, i ansiktet med knyttet hånd, slik at han ble påført et brudd i underkjeven.

(9) Tidligere på kvelden hadde A og fornærmede vært på Z restaurant i Y. De var der ikke sammen, men kjente hverandre godt fra før. Det hadde også tidligere vært enkelte uoverensstemmelser mellom dem. Begge var beruset etter å ha drukket alkohol. A fikk det for seg at fornærmede og en felles venn brukte narkotika på toalettet på Z, og fortalte dette til fornærmedes samboer. Fornærmede mente det var usant at han hadde brukt narkotika, og det oppstod en krangel mellom ham og A. Dørvakten på Z ba dem da forlate stedet. Tingretten beskriver det videre hendelsesforløpet slik:

”Utenfor Z fortsatte de diskusjonen. De ble enig om å gå opp i X utenfor Æ for å ’diskutere’ videre, og eventuelt skvære opp.

Utenfor Æ i X fortsatte diskusjonen, som utartet til en heftig krangel.

Det endte med at tiltalte tildelte fornærmede et kraftig knyttneveslag i ansiktet, slaget traff [ham] midt i ansiktet litt mot høyre underkjeve. Fornærmede blødde litt under underleppa og det gjorde vondt. Tiltalte løp deretter fra stedet.”

(10) Både tingretten og lagmannsretten har lagt til grunn at slaget ikke kan karakteriseres som noen nødvergehandling, og at det heller ikke kan legges til grunn at domfelte ble provosert eller handlet i berettiget harme.

(11) Fornærmede ble brakt til Y legevakt etter slaget, og henvist til Y sykehus. Her ble det foretatt nærmere undersøkelser. Fra lagmannsrettens dom hitsettes:

”Røntgenundersøkelse av ansiktet viste et brudd i kjeven. I følge uttalelse fra sykehuset datert 19. januar 2011 sto bruddet i fin stilling, og det ble ikke funnet indikasjon for kirurgisk behandling. Fornærmede ble henvist til sin fastlege for videre oppfølging. Den påfølgende uke måtte han holde seg heime fordi han hadde smerter og ikke klarte å få i seg skikkelig mat. Ved undersøkelse 12. november 2010 på Ø, Øre-Nese-Hals Avdeling, ble det funnet indikasjon for operativ behandling på tross av at fracturen var i god stilling. Fornærmede ble operert 13. november 2010 med plateosteosyntese (kjevebruddoperasjon) i høyre underkjeve. Han ble utskrevet 14. november 2010 og postoperativt forløp var upåfallende. Dette bygger på framlagt uttalelse fra sykehuset datert 14. juni 2011. Avslutningsvis uttaler sykehuset at det er vanskelig å si noe vedrørende eventuelle senskader da pasienten ikke har vært til undersøkelse etter behandlingstidspunktet, men at det ut fra journal forventes liten risiko for senskade.”

(12) Etter operasjonen fikk fornærmede en tanninfeksjon og var til konsultasjon hos sin fastlege for dette 6. desember 2010. Fornærmede ble da sykemeldt for perioden 29. november 2010 til 12. desember 2010, ”på grunn av tanninfeksjon etter operasjonen”.

(13) Tingretten fant at domfelte

”... handlet med forsett med hensyn til slaget og skadefølgen. Tiltaltes slag bedømmes som målrettet og utført med relativt stor kraft mot fornærmedes ansikt. Tiltalte forutså skadefølgen som sikker eller overveiende sannsynlig.”

(14) Et slikt slag mot hodet har et stort skadepotensiale. Fornærmede har nå skjev tannstilling og hodepine. Det fremstår imidlertid som noe usikkert ut fra lagmannsrettens domsgrunner om alle plagene han har opplevd etter hendelsen kan tilbakeføres til slaget på en slik måte at A kan holdes strafferettslig ansvarlig for dem. For Høyesterett er det fremlagt en kjeveortopedisk vurdering foretatt av spesialist i kjeveortopedi Hugo Nygård Pettersen, datert 6. januar 2012, hvor det fremgår:

”Kunden har stort avvik mellom overkjeven og underkjeven. Avviket er av en slik karakter at om det skal korrigeres, må dette gjøres i kombinasjon av kjeveortopedisk behandling samt kirurgisk korreksjon. En slik behandling tar normalt ca. 2 år.

Det er ikke mulig for meg å si om dette bittet er et resultat av den skaden som kunden var utsatt for. Jeg har ingen informasjon om hvordan bittet hans var før skaden skjedde. Det er heller ikke mulig å si om kundens bitt er årsak til de plagene han har med hodepine. Man kan derfor heller ikke si noe om hvordan disse plagene vil kunne fortone seg om man utfører den ovennevnte behandling.”

(15) I Rt. 2007 side 37 tok Høyesterett stilling til om lagmannsretten, i en sak satt med lagrette, kunne legge vekt på skadefølgene ved straffutmålingen for overtredelse av § 229 første straffalternativ når lagretten hadde svart nei på tilleggsspørsmål om tiltalte kunne ha innsett muligheten av de aktuelle skadefølgene, slik at annet straffalternativ kom til anvendelse. Høyesterett fant at lagrettens svar måtte legges til grunn ved straffutmålingen, slik at det ikke var adgang til å ta skadefølgene i betraktning. I avsnitt 13 uttales så:

”Men lagmannsretten kunne etter min mening heller ikke legge vekt på skadene som rent objektive, uforutseelige følger. Det generelle spørsmålet om betydningen av uforutseelige skadefølger som straffutmålingsmoment er riktignok lite belyst i teori og praksis. Andenæs uttaler imidlertid på side 464 i Alminnelig strafferett 5. utgave, blant annet under henvisning til Rt. 1949 side 471, at det anses som det prinsipielt riktige at slike skadefølger ikke vektlegges. Jeg er enig i dette syn, som også vil være best i overensstemmelse med det prinsippet som er nedfelt i straffeloven § 43.”

(16) Dette viser at også i saker hvor det ikke er spørsmål om en uforsettlig følge kan bringe forholdet inn under et strengere straffalternativ, må gjerningspersonen kunne ha innsett muligheten av følgen for at den skal kunne vektlegges ved straffutmålingen. Tingrettens utsagn om at forsettet omfattet ”skadefølgen” tar klarligvis utelukkende sikte på bruddet i underkjeven – ikke de senere konsekvensene av bruddet. Når tingretten da ikke går nærmere inn på om A kunne innse muligheten av de senere konsekvensene, finner jeg det riktig ikke å legge vekt på dem ved straffutmålingen.

(17) Voldsutøvelsen i den saken som er omtalt foran, er for øvrig beskrevet slik i dommens avsnitt 9:

”Domfelte var på stedet sammen med venner, etter å ha drukket en del på forhånd. Der var også fornærmede, som tidligere på kvelden hadde vært på fest, og var beruset. Mens begge oppholdt seg på stedets uteterrasse, utvekslet de noen ord, som førte til at fornærmede, som sto oppreist langs en stolpe, forsøkte å føyse domfelte vekk ved å slå en arm ut til siden. Domfelte reagerte ved å ta tak i fornærmede og holde ham fast i brystet med den ene hånden, samtidig som han forsettlig tildelte ham et kraftig knyttneveslag i kjeven. Som følge av slaget slo fornærmede hodet hardt mot en stolpe, og begynte å blø fra munnen. Vakten grep inn og skilte de to, og fornærmede ble fulgt til toalettet av en annen gjest. Etter en stund fulgte domfelte etter. Mens fornærmede sto bøyd over vasken for å vaske bort blodet, ga domfelte ham uten foranledning et nytt slag mot ansiktet med knyttet hånd og stor kraft. Fornærmede mistet bevisstheten som følge av slaget og falt i gulvet der han ble liggende i bevisstløs tilstand. Ambulanse ble tilkalt, og fornærmede ble kjørt til Å sykehus der han var innlagt til 21. juni 2005.”

- (18) Selv om voldsutøvelsen var mer massiv enn i vår sak, ble straffen redusert fra fengsel i syv måneder til fengsel i 120 dager. Forklaringen er nok langt på vei det standpunkt Høyesterett inntok med hensyn til betydningen ved straffutmålingen av skadefølger det ikke var funnet bevist at gjerningspersonen kunne innse muligheten av. Handlingen skjedde dessuten flere år før endringen av straffeloven § 229 i juni 2010. Etter denne lovendringen lyder bestemmelsen slik:

”Den som skader nogen anden paa Legeme eller Helbred eller hensetter nogen i Afmagt, Bevidstløshed eller lignende Tilstand, eller som medvirker hertil, straffes for Legemsbeskadigelse med Fængsel indtil 4 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt nogen Sygdom eller Arbeidsudygtighed, der varer over 2 Uger, eller uhelbredelig Lyde, Feil eller Skade er voldt, og indtil 10 Aar saafremt Døden eller betydelig Skade på Legeme eller Helbred er blevet Følgen.”

- (19) Endringen besto i at strafferammene i første og tredje straffalternativ ble hevet. Lovendringen trådte i kraft straks. Bakgrunnen for lovendringen var et ønske om å heve straffenivået for overtredelse av bestemmelsen, jf. Prop. 97 L (2009-2010), side 29. Her påpekes det at vold i dag anses som et markant samfunnsproblem, og at det er et generelt inntrykk at utviklingen har gått i retning av stadig rære og mer brutal vold. Det fremholdes derfor at det som et ledd i kriminalitetsbekjempelsen er en målsetting å skjerpe straffnivået for blant annet grov vold. I tilknytning til dette heter det:

”Spørsmålet om skjerpet straff for grov vold er særlig aktuelt for den uprovoserte volden som er utøvd i det offentlige rom. Den typiske gatevolden som utspilles i tilknytning til opphold på utesteder eller i taxikøer, og hvor det ikke eller i svært beskjeden grad foreligger et hendelsesforløp som forklarer raskapen, befinner seg i kjerneområdet for den voldsutøvelse det ønskes skjerpet straff for.”

- (20) I Rt. 2011 side 734 viser førstvoterende til storkammerdommen i Rt. 2009 side 1412 hvor det i avsnitt 22 uttales at

”... når straffeloven av 2005 trer i kraft, så plikter domstolene å legge til grunn et straffenivå slik det er kommet til uttrykk i lovens forarbeider. Straffutmålingen må skje ut fra dette og under hensyn til de særlige omstendigheter i den enkelte sak.”

- (21) Mot denne bakgrunnen uttaler han så i avsnitt 11:

”Dette må etter mitt syn gjelde tilsvarende for lovgivers utvetydige forutsetninger i 2010 i forbindelse med endringene av straffeloven 1902: For straffbare handlinger som er begått etter at endringsloven trådte i kraft, skal domstolene altså fullt ut bygge på de forhøyede nivåer som er forutsatt i motivene til lovendringen. ...”

- (22) I Prop. 97 L (2009-2010) heter det på side 37, i tilknytning til straffeloven § 229 første straffalternativ:

”Departementet mener straffnivået for overtredelse av § 229 første straffalternativ er for lavt. Det foreslås derfor å heve den øvre strafferammen til fengsel inntil 4 år. I tillegg ønskes det en skjerping av normalstraffenivået innenfor strafferammen ... For legemsbeskadigelser som i dag ligger i det nedre sjiktet av § 229 første straffalternativ bør straffen i utgangspunktet være fengsel i 60 dager, men straffen for legemsbeskadigelser som ligger i grenseområdet mot annet straffalternativ, bør i utgangspunktet straffes med fengsel i 6 måneder.”

- (23) Flertallet i Stortingets justiskomiteé sluttet seg ”fullt ut” til disse uttalelsene, jf. Innst. 314 L (2009-2010) side 8. Mindretallet ønsket å heve strafferammene ytterligere.

- (24) Det fremgår av forarbeidene til endringen av straffeloven § 229 at et formål med endringene var å etablere det samme straffenivået ved overtredelser av straffeloven av 1902 som det som søkes etablert ved straffeloven 2005, jf. Prop. 97 L (2009-2010) side 7. Dette medfører at også uttalelser om straffenivå i forarbeidene til straffeloven 2005 er av betydning ved straffutmålingen for forbrytelser mot straffeloven § 229.

- (25) I forarbeidene til straffeloven 2005, Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 182 til 183, uttales følgende:

”Straffen for [de] mer ordinære overtredelsene av straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ, som for eksempel uprovosert knyttneveslag mot fornærmedes ansikt, ligger i dag i området fengsel i 90 til 120 dager [...]. For tilsvarende voldshandlinger som skal pådømmes etter lovforslaget § 273, bør straffen i utgangspunktet ikke ligge under 5 måneder ubetinget fengsel.”

- (26) For forbrytelse mot straffeloven § 229 første straffalternativ, og hvor gjerningstidspunktet er etter juni 2010, har Høyesterett hittil prøvd straffutmålingen i én sak – Rt. 2011 side 1412. Saken gjaldt en rekke forhold, og i avsnitt 37 er overtredelsen av straffeloven § 229 første straffalternativ beskrevet slik:

”Legemsbeskadigelsen besto i at A slo en mann - som tilfeldigvis var på samme spisested som ham - med minst to kraftige slag i ansiktet med knyttet hånd. Den fornærmede fikk et kutt over det ene øyenbrynet som ble sydd med fire sting, og som har gitt fornærmede et varig arr.”

- (27) Gjerningspersonen var tidligere dømt for straffbar handling av samme art, jf. straffeloven § 61, og førstvoterende fant at fengsel i seks måneder var en passe straff for dette forholdet isolert sett.

- (28) Etter lagmannsrettens oppfatning ligger handlingen i vår sak

”... ikke i nedre sjikt for anvendelse av straffeloven § 229 første straffalternativ. Slik lagmannsretten ser det, grenser handlingen opp mot straffeloven § 229 andre straffalternativ. De almenpreventive hensyn gjør seg gjeldende med stor styrke.”

- (29) Det følger av hva jeg har uttalt om hva A kan belastes strafferettslig at jeg ikke deler lagmannsrettens standpunkt om at handlingen grenser opp mot annet straffalternativ.

- (30) Dette bringer meg over til straffutmålingen i vår sak. A var ustraffet på gjerningstidspunktet. Han var også forholdsvis ung – 19 år og fem måneder – men likevel ikke yngre enn at han må ta det fulle og hele ansvar for sine handlinger, jf. Rt. 2004 side 1016 avsnitt 11, Rt. 2010 side 1324 avsnitt 19, og uttalelsene i Prop. 97 L (2009-2010) side 37.
- (31) Etter mitt syn står vi ikke i vår sak overfor den type vold som ligger helt i kjerneområdet for det straffeskjerpelsen skal ramme, jf. Prop. 97 L (2009-2010) side 29. I vår sak kjente gjerningsmann og fornærmede hverandre godt fra før, det hadde tidligere vært enkelte uoverensstemmelser mellom dem, og det ene slaget som falt satte punktum for en uoverensstemmelse som hadde eskalert over en viss tid den aktuelle kvelden. Samtidig er det på det rene at dette ene slaget hadde betydelig skadepotensiale, og voldsutøvelsen fant sted på offentlig sted.
- (32) På bakgrunn av dette og de klare uttalelsene om straffskjerpning i forarbeidene til lovendringen i 2010, er jeg kommet til at den straff lagmannsretten har utmålt er noe for mild, og at straffen passende kan settes til fengsel i fem måneder.
- (33) Det er opplyst at A nå har store psykiske problemer. Dette kan imidlertid ikke begrunne at straffen gjøres helt eller delvis betinget, idet det følger av fast praksis, jf. blant annet Rt. 1996 side 10, at betydningen av domfeltes psykiske tilstand må vurderes av kriminalomsorgen i forbindelse med spørsmålet om soning av straffen.
- (34) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 5 – fem – måneder.

- (35) Dommer **Noer**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (36) Dommer **Indreberg**: Likeså.
- (37) Dommer **Bårdsen**: Likeså.
- (38) Dommer **Matningsdal**: Likeså.

(39) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 5 – fem – måneder.

Riktig utskrift bekrefte: